

Berachot Sources 9

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לו עמוד א

חריות הנעשות סביב הדקל סמוך לארץ ומתחדשים בה בכל שנה ובני אדם אוכלים אותם תוך שנתם ולזמן שנה הם מתקשין ואינו ראויים לאכילה הואיל וסופן להקשות ושאינן אדם נותן לב בשעת נטיעת הדקל שיהא דעתו לאותן חריות כלל וכן שאינו גוף פרי אין מברכין עליהן אלא שהכל וכן הדין לדעתי בלולבי גפנים הנקראים בורו"ץ ומ"מ אם אכלן אחר שנתקשו אינו מברך כלום וכן הדין בעלין על דרך זה שאם דרך לאכלן ברכותן מברך עליהם שהכל ובנתקשו לא כלום אבל דבר שסופו להתקשות אלא שאדם נוטעו על מנת לאכלו רך כגון צנון וכגון עלין ותמרות ר"ל קפרס או צלף מברך עליו ב"פ האדמה וכן קצת אילנות שחריות שלהם או עלין שלהם ראויות לאכילה ברכותן ושהאדם נותן לב בשעת נטיעת האילן באכילתן או מצד חשיבות דברים אלו אצל בני אדם אם מצד גריעות האילן שאינו חשוב כל כך שיתיאשו מכל הדברים שבו מפני פריו מברך עליהם ב"פ האדמה אבל לא ב"פ העץ שאין מברכין ב"פ העץ אלא על מה שהוא בכלל פרי גמור ומ"מ קליפות הראויות לאכילה כשהן רכות כגון קליפות שקדים רכים וכיוצא בהן הנאכלים כשהן רכים כלל פרי הם ומברכין עליהם ב"פ העץ ואף על פי שסוף הקליפות להתקשות וכן גרעינים (דפרסיקי') [דאפרסקין] וכיוצא בהן הנאכלים כשהן רכים כלל פרי הן ומברך ב"פ העץ ויש חולקין בזו מטעם אחר והוא מפני שאין אכילתן חשובה כלום ופסקוה בשהכל וכן בבסר ומ"מ שקדים המרים שאינן ראויות אלא בקטן מברך עליהן בקטן ב"פ העץ ובגדולתן לא כלום ובבוסר מיהא אין דבריהם נראים אלא כדעת התוספות שכתבו שעד שאינו כפול הלבן מברכים עליו ב"פ האדמה דומיא דקפריסין ומשהוא כפול הלבן ב"פ העץ ושאר כל האילנות משעה שיוציאו אף על פי שהם קטנים מאד אלא שבג' אילנות שנתנו בהם שיעור בפרט שיעורם לברכה גם כן כאותו שיעור והם החירובין משישרשו והגפנים משיגרעו והזתים משינצו:

אילן אחד יש ששמו צלף או נצפ"א ובלע"ז קפרי"ס ויש בו ד' דברים וכלן ראויים לאכילה בעודו רך והן עלין וכעין תמרות דקות העשויות על העלין ושניהם נקראים שותא והפרי עצמו והוא הנקרא אביונה וכן הוא נקרא פרחא ובטניתא וקליפה שעל הפרי והוא הנקרא קפריס והיאך הוא דין עלין ותמרות אין בהן משום ערלה ומברך עליהן ב"פ האדמה קפריסין אין בהם משום ערלה ואף על פי שערלה נוהגת בשומר לפרי כפרי עצמו אין זה שומר לפרי שלא נקרא שומר לפרי אלא כל קליפה שאם אתה מסירה מעל הפרי אין הפרי מתקיים כראוי אבל קפריס אין האביונה לוקה כלל בהסרת הקפריס והלכך אין בו משום ערלה ומאחר שאין בו משום ערלה אין זה בכלל פרי ואין מברכין עליו ב"פ העץ אלא ב"פ האדמה וגדולי המפרשים חולקים לומר שמברכין עליו ב"פ העץ מ"מ ואף הקפריס של ערלה לא הותר אצלם אלא בחוצה לארץ מפני שהיא ספק אבל בארץ ישראל אסורים וכן השקדים הרכים שקליפתן נאכלת והפרי שבתוכם אינו נגמר נראה שמברך ב"פ העץ אביונה עצמה יש בה משום ערלה ומברכים עליה ב"פ העץ וכן לענין מעשר אין הקפריסין חייבים במעשר וכל שכן עלין ותמרות ואינו מתעשר אלא אביונות בלבד ושמה תאמר עלין מיהא יתעשרו מדין ירק אינו כלום שמעשר ירק אינו אלא מדברי סופרים ולא גזרו אלא בירק הגדל על הארץ אבל שבאילנות לא גזרו:

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן ג

ג א"ר זירא א"ר הונא אמר שמואל קרא חייא וקמחא דשערי מברכין עלייהו שהכל קורא רב יהודה אמר^[ב] בפה"א ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו הואיל וסופו להקשות⁽⁹⁾ וגם לא נטעי אינשי אדעתא למיכל קורא ולא דמיא להא דתני על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בפה"א דהתם נטעי אינשי אדעתא למיכל גם את העלין ואת התמרות והלכתא כוותיה דשמואל הלכך לולבי גפנים⁽⁸⁾ ושקדים דקין שאוכלין בקליפתן החיצונה⁷ דלא נטעי להו אינשי אדעתא דהכי אלא כדי לאכול הפירות כשיגמרו מברכים עליו שהכל

כסף משנה הלכות ברכות פרק ח הלכה ז

הלכה ז

[ז] הפלפלין והזנגביל וכו'. גם זה שם פלפלת רב ששת אמר שהכל ורבא אומר ולא כלום ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא כס פלפלי ביומא דכפוריא פטור כס זנגבילא ביומא דכפוריא פטור והא אמר רבא האי הימלתא דאתא מבי הנדואה שריא ומברכין עליה בפה"א לא קשיא הא ברטיבתא הא ביבשתא ופסק רבינו כרבא דבתרא הוא: וכתב הרמ"ך תימה דכיון דפלפלין מיקרי עץ וחייב בערלה למה אין מברכין ברטובין ב"פ העץ עכ"ל וי"ל שאע"פ שהוא עץ מאחר דלא נטעי ליה אינשי לאכלן כמות שהן ראוי לשנות ברכתו קצת ואח"כ מצאתי להרשב"א שכ"כ בתשובה:

אבן העוזר אורח חיים סימן רד

סעיף א

[שו"ע סעיף א]. פסק הט"ז [ס"ק ד] בשרביטי הקטניות שקורין ערבי"ס שוטי"ן [אפונה], אותן שנזרעים שדות שלמות, מברך עליהם בעודן לחים שהכל אפילו על הקטניות, משום דלא נטעי אינשי אדעתא דהכי ע"ש. ואשתמיט מיניה תשובת הרשב"א [ח"א] סימן תכ"ח, כל שזרעי אדעתא למיכל הן עצמן בברכתן הראויה להם, אף שלא הגיע זמן כמו בוסר, או בשאר אילנות משויציאו, מברך בברכתן הראויה, ושאיני שקדים [המרים] דלא נטעי אינשי כי אם לאכול בקטנותן הקליפות, דאז הקליפות הן העיקר. עיין שם בתשובה. וכן פלפלין דתשובת הרשב"א [שם סימן ת] הובא בב"י סימן ר"ב [קעט, ב ד"ה פלפל], היינו דלא נטעי להו אדעתא למיכל בברכתן, אלא ע"י תערובת אחר שמתייבש, ואז בטלין לשאר המאכלים. אבל בנידון דידן דנטעי אינשי אדעתא למיכל אותן עם ברכתן, מה בכך שלא הגיע זמן שעדיין לחים, אעפ"י כן לא הפסידו משום הכי ברכתן^{כב}, זה פשוט. ותו דלאו בדעתיה הדבר תלוי, אלא כל דעבידי אינשי לנטעי אדעתא דהכי מברך ברכתן. ותדע דהרי ענבים וזיתים, במקום שנטועין שדות שלמות כדי לעשות ממנו יין ושמן, אפילו הכי מברך עליהם כשאוכלין בעינן בורא פרי העץ. אך על שרביטין עצמן מברך שהכל, דהא בקפריסין [בטור] בסימן ר"ב יש פלוגתא אי עיקר פרי הוא אי לאו, וכל דלאו עיקר פרי בפרי האדמה מברך שהכל, כמו בשחת סימן זה [סעיף א] דלא נגמר פריו ע"ש. והעולם אוכלין תחלה הקטניות דפרי האדמה קודם לשהכל, וע"כ מספק אין חוזרין לברך על השרביטין^{כג}, אבל אם אוכל השרביט לבדו ברכתו שהכל נהיה בדברו, וזה פשוט:

משנה ברורה סימן רב ס"ק ט

(ט) מברך בפה"ג - והוא [יב] שלא נתבטל טעם היין ע"י התערובות:

שער הציון סימן רב ס"ק מא

(מא) ומכל מקום יש לברך עליהן בורא פרי האדמה משום דנטעי להו אינשי גם אדעתא דעלין ותמרות [גמרא]. ועיין בברכי יוסף שכתב, דכהיום לא נטעי להו אינשי כלל אדעתא דעלין ותמרות ויש לברך עליהן שהכל:

משנה ברורה סימן רב ס"ק לט

(לט) ועל הקפריסין וכו' - משום דאינו עיקר הפרי. ומ"מ [מב] בדיעבד אם בירך על הקפריסין בפה"ע יצא. ולענין קליפת פאמערנצין שטוגנין בדבש יש דעות [מג] בין האחרונים אם לברך עליהן שהכל או פה"ע ופרי האדמה [מד] וע"כ יש לברך עליהן שהכל ובדיעבד אם בירך פה"ע או פה"א יצא:

שער הציון סימן רב ס"ק מג

(מג) דהמגן אברהם והפנים מאירות והחיי אדם פסקו דיש לברך עליהן פרי העץ, והט"ז והבגדי ישע והגר"ז והיד הקטנה והמגן גבורים פסקו דיש לברך עליהן פרי האדמה, והעולת תמיד והאליה רבה והפרי מגדים פסקו דיש לברך עליהן שהכל: